

ЗВ'ЯЗКИ ПІВДЕННОГО ТОВАРИСТВА З ПОЛЬСЬКИМИ КОНСПІРАТОРАМИ В ПРАЦЯХ ІСТОРИКІВ ДЕКАБРИЗМУ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

В російській історіографії другої половини ХІХ – початку ХХ ст. до питання про польську конспірацію першої чверті ХІХ ст. історики зверталися в основному у зв'язку з декабристською тематикою. Вказані звертання відбувалися в рамках висвітлення діяльності членів Південного товариства. Аналізуючи історичні праці, можна простежити особливості інтерпретації відносин між двома організаціями, висвітлені в працях істориків декабризму кінця ХІХ та на початку ХХ ст.

До питання, щодо відносин між двома товариствами, одними з перших звернулись російські історики консервативного напрямку Модест Богданович та Микола Шильдер. Праці обох істориків висвітлювали події періодів правління імператорів Олександра І та Миколи І. Отже рух декабристів і польський національно-визвольний рух представлені в їх працях як події, що мали місце в період правління кожного з монархів. Основною джерельною базою для дослідження стали документи Варшавського слідчого комітету. Зокрема М. Богданович розглядав Патріотичне товариство як таємну організацію, законспіровану під масонську, членами якої були люди переважно молоді та недосвідчені. [1, с. 172-178].

Взагалі, Польське Патріотичне товариство згадується Богдановичем у зв'язку з контактами, які налагоджували з ним члени Південного товариства декабристів. До речі, на думку автора, саме поляки і виступили ініціаторами у можливій співпраці обох товариств. Але до жодних домовленостей сторони не дійшли, оскільки не було досягнуто згоди у важливих питаннях. Причинами тому, як вважав М.Богданович, було те, що поляки не були готові до рішучих дій, а також насторожене ставлення поляків та декабристів один до одного [1, с. 477].

Микола. Шильдер, окрім згаданих вже документів Варшавського слідчого комітету, як джерело використав листування Великого князя Костянтина з різними особами. За висновками історика, основною метою Костянтина Павловича, в ситуація, що склалася, було опротестувати всі звинувачення участі поляків у змові з декабристами. До речі, Шильдер зауважував, що про існування Патріотичного товариства Слідчому комітету стало відомо із показань Пестеля та Бестужева-Рюміна [2, с. 277-306].

Історик Василь Семевський, представник ліберально-народницької течії в російській історіографії, вважав, що Польське патріотичне товариство не мало чіткої політичної програми та плану рішучих дій. Це, на його думку, зашкодило порозумінню між двома таємними організаціями. В. Семевський розглядав патріотичне товариство, в першу чергу, як масонську організацію. Він підкреслював, що більшість заарештованих членів ППТ, зокрема у Волинській губернії, були членами масонських лож, в той час, як для більшості декабристів масонство було в минулому [3].

На певній пасивності членів Патріотичного товариства наголошував історик Олександр Погодін. Вивчаючи документи судових засідань, дослідник відзначив, що члени трибуналу не вбачали в діях польських конспіраторів злочинних дій. Але злочином був сам факт належності до таємного товариства, за що, власне, останні і були покарані[4].

До питання щодо встановлення контактів між керівниками Патріотичного товариства з декабристами звертався в ряді своїх праць один із фундаторів київської школи декабристознавства Митрофан Довнар-Запольський. На його

думку, контакти ці полягали в узгодженні умов співпраці та координації спільних дій. Автор наголошував на проблемах, які виникли в ході спілкування. Зокрема, обидві сторони не дійшли згоди в питаннях щодо кордонів та майбутнього устрою Польщі. Не останню роль у проблемах спілкування відіграло і негативне ставлення до поляків з боку деяких декабристів, зокрема Сергія Волкнського [5].

Отже, більшість істориків декабризму 2 половини XIX – початку XX ст. звертаючись до питання польського конспіративного руху, в основному висвітлювали зв'язки між членами Південного товариства декабристів з Польським Патріотичним товариством, та наголошували на причинах, які шкодили спільним діям обох конспіративних організацій.

Література.

1. Богданович М.И. История царствования императора Александра I и Россия в его время / М.И.Богданович. - СПб.: Тип. Сущинского.. 1871. – Т.IV. – С. 172-178.
2. Шильдер Н.К. Император Николай I и Польша в 1825-31 гг./ Н.К. Шильдер // Русская старина. – Кн.2. – СПб.:Тип. Товарищества «Общественная польза». – С. 277-306.
3. Семевский В.И. Политические и общественные идеи декабристов./ В.И.Семевский – СПб.: Тип. Первой трудовой артели., 1909. – 312 с.
4. Погодин А. История польского народа в XIX веке./ А Погодин. - М.: Тип. «Мысль», 1915. – 297 с.
5. Довнар-Запольский М.В. Тайное общество декабристов. Исторический очерк , написанный на основе следственного дела. – М.: Тип. Т-ва Сытина, 1906. – 340 с.